

Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 31.08.1988, sp. zn. 6 Cz 47/88, ECLI:CZ:NS:1988:6.CZ.47.1988.1

Číslo: 36/1990

Právní věta: Podstatnou změnou poměrů poškozeného (ve smyslu ustanovení § 202 odst. 1 zák. práce), jemuž byla přiznána náhrada za ztrátu výdělku při plné invaliditě (§ 195 zák. práce), není sama skutečnost, že se tento invalidní důchod poživateli důchodu nevyplácí v důsledku výkonu trestu odnětí svobody. /1/

Soud: Nejvyšší soud České soc. rep.

Datum rozhodnutí: 31.08.1988

Spisová značka: 6 Cz 47/88

Číslo rozhodnutí: 36

Číslo sešitu: 9-10

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Náhrada škody v pracovním právu, Změna poměrů, Ztráta na výdělku

Předpisy: 65/1965 Sb. § 195
§ 202 100/1988 Sb. § 100

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Č. 36

Podstatnou změnou poměrů poškozeného (ve smyslu ustanovení § 202 odst. 1 zák. práce), jemuž byla přiznána náhrada za ztrátu výdělku při plné invaliditě (§ 195 zák. práce), není sama skutečnost, že se tento invalidní důchod poživateli důchodu nevyplácí v důsledku výkonu trestu odnětí svobody. 1)

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky z 31. 8. 1988, [6 Cz 47/88](#))

Žalující organizace se domáhala zrušení povinnosti platit žalovanému náhradu za ztrátu výdělku při uznání plné invalidity. Požadovala, aby tato její povinnost byla zrušena od nástupu žalovaného do výkonu trestu odnětí svobody. Uváděla, že okresní soud Plzeň - město usnesením z 9. 3. 1973 č. j. 10 C 67/73-6 schválil smír, v němž se zavázala zaplatit žalovanému na odškodnění pracovního úrazu 6374,20 Kčs a platit mu s účinností od 20. 9. 1972 peněžitý důchod ve výši 394,- Kčs měsíčně, splatný vždy do každého 20. dne běžného měsíce s tím, že již splatné částky uhradí od 30. 3. 1973. Od

1. 1. 1982 poskytovala žalovanému upravenou náhradu ve výši 654,- Kčs. Žalovaný v roce 1983

nastoupil do výkonu trestu. Bývalý Úřad důchodového zabezpečení v Praze vyplácel část invalidního důchodu žalovaného, která je třeba na výživné pro děti a úhradu za užívání bytu. Ve výkonu trestu jsou pro žalovaného vytvářeny potřebné materiální podmínky. Proto nástupem do výkonu trestu došlo ke změně poměrů, která odůvodňuje, aby povinnost platit žalovanému náhradu za ztrátu na výdělků byla zrušena.

Žalovaný navrhl zamítnutí žaloby. Poukázal na to, že nebýt pracovního úrazu, mohl být ve výkonu trestu zařazen do práce a pobírat odměnu, zatímco nyní nemá žádný příjem.

Okresní soud Plzeň - město rozsudkem z 9. 4. 1986 č. j. 10 C 422/85-9 zrušil od 21. 12. 1985 povinnost žalující organizace platit žalovanému náhradu za ztrátu na výdělků při pracovním úrazu; ve zbytku žalobu zamítl. V nástupu žalovaného do výkonu trestu odnětí svobody shledal důvod, pro který je nutno povinnost žalující organizace zrušit, a to ode dne podání žaloby.

K odvolání žalovaného krajský soud v Plzni svým usnesením zrušil rozsudek soudu prvního stupně a věc mu vrátil k dalšímu řízení a k novému rozhodnutí. Vyslovil názor, že nástup žalovaného do výkonu trestu odnětí svobody nemůže sám o sobě odůvodnit zrušení povinnosti žalující organizace poskytovat žalovanému náhradu za ztrátu na výdělků, že by však mohl ovlivnit výši této náhrady, jež by byla po dobu výkonu trestu poskytována. Současně dal pokyny, jak doplnit dokazování.

Okresní soud Plzeň - město rozsudkem z 26. 2. 1987 č. j. 10 C 422/85-25 znovu zrušil od 21. 12. 1985 povinnost žalující organizace platit žalovanému náhradu za ztrátu na výdělků při pracovním úrazu a ve zbytku žalobu zamítl. Opět dovedl, že nástupem do výkonu trestu odnětí svobody došlo ve smyslu ustanovení § 202 odst. 1 zák. práce k tak podstatné změně poměrů žalovaného, jež byly rozhodující pro určení náhrady za ztrátu na výdělků, že je nutno povinnost k placení této náhrady od podání žaloby zrušit. Povinnost organizace poskytovat pracovníku náhradu za ztrátu na výdělků i po dobu, po kterou je pracovník ve výkonu trestu odnětí svobody, není upravena ani zákoníkem práce 2) , ani jiným právním předpisem. Práce odsouzeného ve výkonu trestu plní jednu z funkcí nápravně výchovné činnosti a není konána v pracovním poměru nebo jiném pracovněprávním vztahu, jak se předpokládá v ustanovení § 195 odst. 1 zák. práce. Nehledě na to, i kdyby žalovaný neutrpěl pracovní úraz, neměl by ve výkonu trestu nárok na zařazení do práce odpovídající jeho kvalifikaci.

Žalovaný a prokurátor podali proti tomuto rozsudku odvolání. V průběhu odvolacího řízení vzala žalující organizace se souhlasem soudu žalobu zčásti zpět, a to pokud se domáhala zrušení povinnosti platit žalovanému náhradu za ztrátu na výdělků v době od jeho nástupu do výkonu trestu 16. 6. 1983 do 20. 12. 1985.

Krajský soud v Plzni rozsudkem ze dne 14. 7. 1987 sp. zn. 8 Co 524/87 zrušil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku, jímž byla žaloba ve zbytku zamítnuta; jinak tento rozsudek potvrdil. Ztotožnil se s právním názorem soudu prvního stupně, k němuž dodal, že po dobu výkonu trestu odnětí svobody jsou přerušeny pracovněprávní vztahy mezi organizací a poškozeným pracovníkem, tedy i pracovněprávní vztah upravený ustanovením § 195 zák. práce. Toto přerušení, s nímž je spojena ztráta nároku na mzdu, je podstatnou změnou poměrů poškozeného pracovníka.

Nejvyšší soud České republiky rozhodl o stížnosti pro porušení zákona, kterou podal generální prokurátor ČR, tak, že rozsudkem okresního soudu Plzeň - město ze dne 26. 2. 1987 č. j. 10 C 422/85-25 ve výroku, jímž byla od 21. 12. 1985 zrušena povinnost žalující organizace platit žalovanému náhradu za ztrátu na výdělků při pracovním úrazu, a rozsudkem krajského soudu v Plzni ze 14. 7. 1987 sp. zn. 8 Co 524/87 ve výroku, jímž byl rozsudek soudu prvního stupně uvedené části potvrzen, byl porušen zákon.

Z odůvodnění:

Žalující organizace se domáhala zrušení povinnosti poskytovat podle ustanovení § 195 odst. 1 zák. práce žalovanému náhradu za ztrátu na výdělků při uznání plné invalidity.

Předpoklady vzniku odpovědnosti organizace při pracovním úrazu jsou pracovní úraz, škoda na straně pracovníka a příčinná souvislost mezi pracovním úrazem a vznikem škody (§ 190 odst. 1 zák. práce). Takto vzniklý odpovědnostní vztah existuje, dokud jsou splněny předpoklady odpovědnosti organizace za škodu při pracovním úrazu. Podmínkou jeho trvání není, aby poškozený byl v pracovním poměru nebo jiném obdobném pracovněprávním vztahu k odpovědné organizaci, popřípadě jiné organizaci, a aby měl v době po pracovním úrazu nárok na mzdu; poškozený může být např. členem zemědělského družstva nebo být plně invalidní, jak tomu bylo v případě žalovaného již po skončení jeho pracovní neschopnosti, anebo se může stát, že bez vážných důvodů odmítne nastoupit práci, která mu byla zajištěna (v posledně uvedeném případě by mu podle ustanovení § 195 odst. 3 zák. práce příslušela náhrada pouze ve výši rozdílu mezi průměrným, popřípadě zvýšeným průměrným výdělkem před vznikem škody a průměrným výdělkem, kterého mohl dosáhnout na zajištěné práci). S ohledem na to, že zánik odpovědnostního vztahu na základě změny poměrů (též změny jeho obsahu - způsobu odškodňování) upravuje obecně ustanovení § 202 odst. 1 zák. práce, není třeba výslovné opačné právní úpravy, tj. výslovné právní úpravy trvání odpovědnostního vztahu, navíc pro jednotlivé možné případy. Proto je bez významu, že povinnost organizace poskytovat náhradu za ztráty na výdělků i po dobu, po kterou je poškozený ve výkonu trestu odnětí svobody, není zvlášť upravena žádným pracovněprávním předpisem.

Podle ustanovení § 202 odst. 1 zák. práce se může poškozený i organizace domáhat změny v úpravě svých práv, popřípadě povinností, jestliže se podstatně změny poměry poškozeného, které byly rozhodující pro určení výše náhrady škody. Pro závěr, zda došlo k podstatné změně poměrů ve smyslu tohoto ustanovení, je nezbytné porovnat poměry poškozeného, které byly rozhodující pro určení výše náhrady škody nebo pro pozdější úpravu výše náhrady škody podle právního předpisu vydaného na základě zmocnění obsaženého v ustanovení § 202 odst. 2 zák. práce, a nové poměry poškozeného, jež musí být řádně zjištěny (§ 6, § 120 odst. 1 a § 153 odst. 1 o. s. ř.).

Při určování výše náhrady škody - ztráty na výdělků při uznání plné invalidity se ve věci vedené pod sp. zn. 10 C 67/73 téhož okresního soudu vycházelo z průměrného výdělků žalovaného 1623,- Kčs a jeho invalidního důchodu 1229,- Kčs měsíčně. Poskytovanou náhradu za ztrátu na výdělků (394,- Kčs měsíčně) žalující organizace s účinností od 1. 1. 1982 upravila na 654,- Kčs měsíčně, a to vzhledem ke zvýšení průměrného výdělků na 1883,- Kčs měsíčně (§ 1 odst. 1 nařízení vlády ČSFR č. 60/1982 Sb., § 20 odst. 2 zák. práce).

Žalovaný, jenž je nadále plně invalidní, vykonává od 16. 6. 1983 trest odnětí svobody delší jednoho měsíce. Orgán důchodového zabezpečení uvolňuje část jeho invalidního důchodu na výživné pro děti a úhradu za užívání bytu; zbytek mu nevyplácí. Ve výkonu trestu odnětí svobody jsou pro žalovaného vytvářeny takové materiální a kulturní podmínky života, aby byl zabezpečen jeho náležitý tělesný a duševní rozvoj (§ 11 odst. 1, věta první, zákon a č. 59/1965 Sb.); uspokojování potřeb žalovaného z jeho invalidního důchodu je hrazeno zaopatřením ve výkonu trestu. Nelze proto v projednávané věci přihlížet k tomu, že se invalidní důchod (jeho zbylá část) žalovanému nevyplácí. Bylo však třeba zjistit, zda by byl žalovaný zařazen do práce a jaká by mu příslušela pracovní odměna (§ 26, § 29 odst. 1 zákona č. 29/1965 Sb. 3)), pokud by nebyl plně invalidní pro následky pracovního úrazu.

Žaloba s žádostí o zrušení povinnosti poskytovat náhradu za ztrátu na výdělků při uznání plné invalidity zahrnuje v sobě i žádost o snížení této náhrady.

V době rozhodné pro určení výše náhrady škody - ztráty na výdělků při uznání plné invalidity žalovaný pobíral invalidní důchod. Z důvodů shora uvedených nelze přihlížet k tomu, že se žalovanému invalidní důchod v plném rozsahu v době od 21. 12. 1985 nevyplácel. Žalobě by tak bylo

možné vyhovět zcela, pokud by žalovaný z důvodů nesouvisících s pracovním úrazem nebyl ve výkonu trestu zařazen do práce, nebo pokud by jeho pracovní odměna byla nižší než invalidní důchod. Zčásti by bylo možné žalobě vyhovět, jestliže by pracovní odměna žalovaného byla nižší než jeho zvýšený průměrný výdělek (avšak vyšší než invalidní důchod). Pro úplnost je zapotřebí uvést, že žalovaný by se nemohl úspěšně domáhat zvýšení náhrady (např. vzájemnou žalobou v tomto řízení), i kdyby jeho pracovní odměna byla vyšší než průměrný výdělek, neboť zvýšení ztráty by nebylo v příčinné souvislosti s pracovním úrazem.

Soudy se v projednávané věci řídily nesprávným právním názorem a v důsledku toho si neopatřily dostatečné skutkové podklady pro rozhodnutí. Porušily proto svými rozhodnutími zákon v ustanovení § 202 odst. 1 zák. práce.

Poznámky pod čarou:

- 1) Srov. nyní § 100 zákona č. 100/1988 Sb.
- 2) zákonem č. 65/1965 Sb. (ve znění se změnami a doplňky vyhlášeném pod č. 52/1989 Sb.)
- 3) Tento zákon platí nyní ve znění zákona č. 179/1990 Sb.